

Sławomir PYTEL
Elżbieta ZUZAŃSKA-ŻYŚKO
Uniwersytet Śląski w Katowicach

ROLA TURYSTYKI W ROZWOJU MIAST POPZEMYSŁOWYCH

THE ROLE OF TOURISM IN THE POST-INDUSTRIAL CITIES

ABSTRACT: Tourism within the area of Katowice urban aggregate consists of many forms, including culture tourism, business, entertainment, trade, ethnic-sentimental, religious, sport and recreation. The aim of the thesis is to show the changes that have taken place in the area of Katowice urban aggregate; to show the chance of the development within the touristic function and to answer the question whether it can turn into the main field of activity of the city's citizens. On the basis of the indexes analysis one may state that the role of tourism in the cities of the urban aggregate is rather complementary and at various levels of progress.

KEY WORDS: tourism, post-industrial areas, tourism index

Wprowadzenie

Konurbacja katowicka mimo ewolucji, jaka zaszła w ostatnich latach, nadal jest postrzegana jako centrum przemysłowe, jednak jej wizerunek zmienia się z roku na rok. Wzrasta znaczenie usług i intensywnie rozwijają się małe i średnie przedsiębiorstwa. Na analizowanym obszarze obserwujemy również ogromny potencjał naukowy i kulturowy. Miasta konurbacji wykorzystują cały swój potencjał, który był tworzony z myślą o funkcji przemysłowej, do innych dziedzin, szczególnie turystycznej.

W literaturze przedmiotu turystyczna funkcja miasta jest również traktowana jako „turystyka w mieście” lub „turystyka na obszarach miejskich”. Turystyka ta będzie więc obejmowała wiele form, w tym: poznawczą, kulturową, biznesową, kulturalno-rozrywkową, handlową, etniczno-sentymentalną, religijną i sportowo-rekreacyjną.

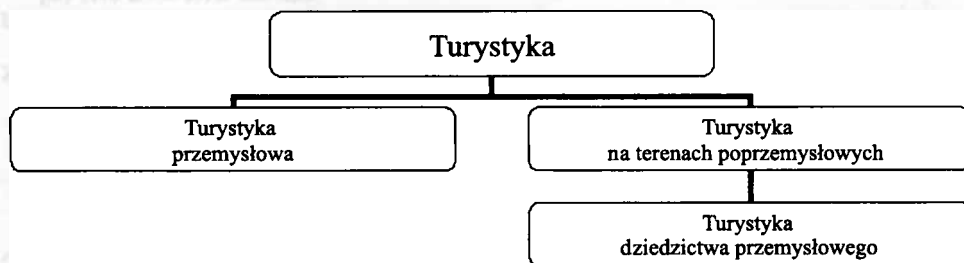
Celem niniejszego opracowania będzie ukazanie zmian, jakie zaszły w miastach konurbacji katowickiej, i wskazanie szansy rozwoju funkcji turystycznej, jak również odpowiedź na pytanie, czy może ona stać się główną dziedziną działalności mieszkańców miasta.

Na analizowanym obszarze na szczególną uwagę zasługują dwa rodzaje turystyki – jest to turystyka biznesowa i turystyka dziedzictwa poprzemysłowego.

Według P. Różyckiego (2006) turystyka przemysłowa „polega na zwiedzaniu zakładów pracy różnych branż. Mogą to być kopalnie, huty, cukrownie, młyny, browary i inne. Poznaje się cykle produkcyjne, nowe technologie oraz tradycje i historie produkcji danych wyrobów. Poprzez ten rodzaj turystyki popularyzuje się też ginące zawody, pokazując np. sposoby czerpania papieru, ręcznego wyrobu szkła lub garnków, pieczenia chleba. Często nazywana bywa turystyką industrialną lub w przypadku zakładów nieczynnych turystyką postindustrialną. Turystyka przemysłowa jest szansą rozwoju regionów, w których przemysł ciężki przestał pełnić wiodącą rolę. Coraz więcej zamkniętych, nieczynnych kopalni przyciąga turystów. Przykładami mogą być między innymi: Zabrze, Nowa Ruda, Złoty Stok, Wałbrzych i inne miejscowości, szczególnie z terenów Dolnego i Górnego Śląska”.

Pojęciem związanym z turystyką przemysłową jest dziedzictwo przemysłowe. Przez dziedzictwo rozumiemy bogactwo kultury materialnej, style życia pozostawione nam w spadku przez minione pokolenia, jak również urządzenia, technologie i procesy produkcyjne wykorzystywane obecnie. Do dziedzictwa należy też twórczość zainspirowana rozwojem przemysłu. Do zakresu dziedzictwa dołączamy pamięć o wydarzeniach związanych z działalnością przemysłową, utrwaloną w formie zapisów w stosowanych w danym czasie technologiach.

M. Kronenberg (2007) definiuje turystykę dziedzictwa przemysłowego jako element turystyki na terenach poprzemysłowych, „który dotyczy odwiedzania tych terenów, gdzie dziedzictwo stanowi główną atrakcję i jego poznanie jest głównym motywem wizyty” (rys. 1).

Rys. 1. Podział turystyki związanej z przemysłem

Źródło: Kronenberg 2007.

Według oceny World Tourism Organization turystyka dziedzictwa przemysłowego może być postrzegana jako produkt niszowy, ale też jako produkt o wielkim potencjale rozwoju, szczególnie w Europie, jeśli weźmie się pod uwagę rosnący popyt na różnorodność oferty turystycznej.

Turystyka dziedzictwa przemysłowego w Europie

Przemiany cywilizacyjne, czyli zmiany sposobów pracy i wytwarzania wszelkich dóbr, następowały na świecie dość wolno. Metody pracy i style życia ewoluowały stopniowo, przynosząc społeczeństwu poprawę warunków życia. Dopiero wynalezienie maszyny parowej spowodowało znaczne przyspieszenie przemian cywilizacyjnych. Trwająca nieco ponad wiek epoka przemysłowa przyniosła innowacje w dziedzinie hutnictwa, górnictwa, włókiennictwa i innych.

Na świecie już w połowie XX w. zauważono potrzebę ochrony zabytków techniki. Obiekty przemysłowe są świadectwem życia społecznego i rozwoju przemysłu w XIX i XX w. Ich ochrona jest także upamiętnieniem wielu pokoleń pracowników, którzy wnieśli ogromny wkład w rozwój społeczeństwa i przemysłu. Nieużytki przemysłowe mogą być miejscem tworzenia obszarów turystycznych. Rozwój turystyki jest konieczny, lecz równocześnie należy zadbać o ochronę obiektów zabytkowych, które mają wartość historyczną, socjologiczną i kulturową.

Według L. Lévi-Straussa (2007) „należy zapewnić autentyczność i integralność miejsca i zachować znaczenie jego oryginalnych i ewoluujących cech charakterystycznych. Autentyczność wartości kulturowych zabytku wymaga poszanowania pod względem formy, architektury i materiałów, a pełne zrozumienie tradycji, technik i systemu zarządzania jest niezbędne w celu sportretowania natury, specyfiki, znaczenia i historii miejsca. Integralność natomiast jest miarą jedności i nienaruszalnego stanu historycznego miejsca i jego cech. Ścisła kontrola nowych budynków i działań w ramach rozwoju turystyki jest podstawowym warunkiem zachowania zabytku”.

Niemcy

Zagłębie Ruhry jest regionem, w którym od lat urzeczywistnia się pomysły na przekształcenie rejonu przemysłowego w atrakcyjny turystycznie. Był to najprężniej działający region przemysłowy w Nadrenii Północnej-Westfalii. Jego nazwa pochodzi od przepływającej przez te tereny rzeki Ruhry. Okręg Zagłębia Ruhry jest przykładem dobrego wykorzystania obiektów architektury przemysłowej do celów rekreacyjnych, turystycznych i kulturowych. Na tym obszarze wdrożono szereg rozwiązań w zakresie modelowania krajobrazu, rewitalizacji zdegradowanych przez przemysł terenów oraz odnowy budownictwa przemysłowego.

Francja

Epoka przemysłu górniczego zakończyła się we Francji w 2004 r., a już w latach 80. XX w. powstały dwa ważne muzea poświęcone górnictwu. Największym muzeum górnictwa w tym kraju jest otwarte w 1984 r. Historyczne Centrum Górnictwa „Lewarde” w regionie Nord-Pas-de-Calais. W skład obiektu wchodzi: Muzeum Górnictwa, Centrum Dokumentacji oraz Centrum Kulturowe poświęcone energii. Muzeum po-

siada ok. 15 000 eksponatów z dziedziny technik wydobywczych, etnologii związanej z życiem górników i ich rodzin oraz geologii. Zwiedzający mają możliwość poznania funkcji poszczególnych budynków i działania maszyn, a także uczestnictwa w demonstracji użycia maszyn 450 m pod ziemią.

Belgia

Ciekawym regionem w Belgii, rozwijającym się dzięki dziedzictwu przemysłowemu, jest Walonia, gdzie na niewielkim obszarze występuje pięć kopalni wykorzystywanych na potrzeby turystyki. Jak zauważa M. Janowski (2007), „każda z nich prezentuje specyficzne, odrębne, a zarazem komplementarne cechy i charakterystykę.

Warto zauważyć, że osiągnięcia Walonii w zakresie wykorzystania obiektów dziedzictwa przemysłowego dla celów turystycznych nie ograniczają się jedynie do sektora górniczego. Udane realizacje możemy również zauważyć w takich dziedzinach, jak np.:

- włókiennictwo (interaktywne muzeum «Verviessima» w Verviers);
- przemysł szklarski (dawna huta i muzeum szkła w Val-Saint-Lambert w Seraing);
- zespół XIX-wiecznych wind okrętowych w Strepes-Thieu” (Janowski 2004).

Anglia

Obszarem posiadającym bogactwo zabytków poprzemysłowych jest Kornwalia. Wydobywanie metali na tych ziemiach ma długą historię. Cyna, żelazo, miedź i ołów były wydobywane na przestrzeni wieków. Najważniejszy okres wydobywania przypadł na przełom XVIII i XIX w., kiedy ten zakątek Wielkiej Brytanii wiódł na świecie prym w wydobywaniu metali. W drugiej połowie XIX w. zagraniczna konkurencja wyprzedziła Kornwalię, a kopalnie zaczęły upadać.

Dziedzictwem tej krainy jest unikalny krajobraz opuszczonych budynków przemysłowych, który jest przypomnieniem przemysłowej historii tego rolniczego kraju.

Czechy

Restrukturyzacja przemysłu w Republice Czeskiej ujawniła potrzebę ochrony zabytków industrialnych. Kopalnia „Michal”/„Petr Cingr” w Ostrawie-Michálkovicach jest przykładem dobrego zachowania zabytku przemysłowego i udostępnienia do użytku publicznego.

W 1842 r. austriacki Górniczy Skarb Państwa założył okręgowe uprzywilejowane tereny górnicze. Na tym obszarze w 1843 r. powstały 2 szyby.

Charakterystyka wskaźników turystycznych

Analizę turystyczną miejscowości można przeprowadzić w oparciu o mierniki wykorzystywane do charakterystyki zjawisk turystycznych, tj. wskaźnik nasycenia bazą tu-

rystyczną, wyrażony liczbą miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni całkowitej, zwany wskaźnikiem Charvata; wskaźnik funkcji turystycznej miejscowości Baretje'a i Deferta, wyrażony liczbą turystycznych miejsc noclegowych przypadającą na liczbę ludności miejscowej; wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów przypadającą na 1000 mieszkańców stałych, zwany wskaźnikiem Schneidera; wskaźnik funkcji turystycznej Deferta, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów przypadającą na 1 km² powierzchni całkowitej (tab. 1).

Tabela 1

Zestawienie wskaźników turystycznych w miastach konurbacji katowickiej

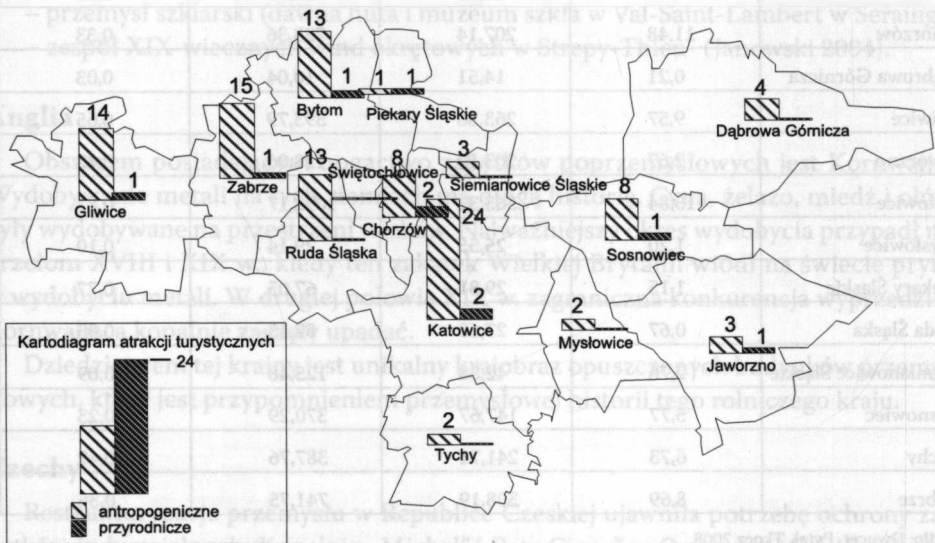
Miasto	Wskaźnik Charvata	Wskaźnik Schneidera	Wskaźnik Deferta	Wskaźnik Baretje'a i Deferta
Bytom	2,75	28,22	28,15	0,10
Chorzów	11,48	207,14	723,36	0,33
Dąbrowa Górnicza	0,21	14,51	10,04	0,03
Gliwice	9,57	263,36	393,79	0,65
Jaworzno	2,67	203,10	128,06	0,42
Katowice	15,84	563,32	1092,17	0,83
Mysłowice	1,20	25,55	29,14	0,10
Piekary Śląskie	1,15	29,81	67,05	0,77
Ruda Śląska	0,67	27,60	52,15	0,03
Siemianowice Śląskie	2,76	42,88	125,48	0,09
Sosnowiec	5,77	147,67	370,29	0,23
Tychy	6,73	241,71	387,76	0,42
Zabrze	8,69	308,19	741,75	0,36

Źródło: Dwucet, Pytel, Tkocz 2008.

Gmina Katowice zajmuje pierwsze miejsce wśród gmin w konurbacji pod względem nasycenia bazą turystyczną (wskaźnik Charvata) – na 1 km² przypada tu 15,84 miejsc noclegowych. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera) również stawia gminę Katowice na pierwszym miejscu wśród gmin – przypada w niej 563,32 turystów na 1000 mieszkańców. Liczba turystów korzystających z noclegów na 1 km² powierzchni całkowitej (wskaźnik Deferta) również jest najwyższa w Katowicach i wynosi 1092,17. Duża rozpiętość wskaźników w analizowanych miastach wskazuje na zróżnicowanie rozwoju funkcji turystycznej, a relatywnie niskie ich wartości – np. w Dąbrowie Górniczej, Rudzie Śląskiej czy Piekarach Śląskich – wskazują na dalsze możliwości rozwoju.

Walory turystyczne

Specyfiką miast konurbacji katowickiej są unikatowe obiekty poprzemysłowe, obecnie zrewitalizowane i zaadaptowane do różnych celów, kościoły, zabytkowe osiedla i szyby górnicze; można do nich również zaliczyć zakłady przemysłowe z historycznym wyposażeniem, urzędnia i budowle przemysłowe, wieże wyciągowe, cechownie, łaźnie oraz postindustrialne układy złożone (kopalnie, sztolnie, osiedla robotnicze typu patrolnego dla załóg górniczych). W celu promocji tych obiektów został stworzony Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego, liczący aktualnie 31 obiektów poprzemysłowych (www.gosilesia.pl). Spośród obiektów występujących na trasie szlaku do najciekawszych i udostępnionych dla turystów należą: Skansen Górniczy „Królowa Luiza” w Zabrze, Kopalnia Zabytkowa „Guido” w Zabrze, Tyskie Browary Książęce i Muzeum Piwowarstwa w Tychach.

Rys. 2. Mapa walorów turystycznych konurbacji katowickiej w podziale na antropogeniczne i przyrodnicze
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

Produkty turystyczne związane z dziedzictwem przemysłowym mają ogromne znaczenie w rozwoju turystyki miejskiej i kulturowej na omawianym obszarze i należy dążyć do ich efektywnego wykorzystania. W tym zakresie odpowiednie działania marketingowe są już podejmowane. Dla wymienionych obiektów stworzono katalogi ofert skierowane do różnych segmentów rynku, profesjonalnie przygotowane strony internetowe, foldery, broszury informacyjne i inne materiały promocyjne, mające na celu

zwiększenie ruchu turystycznego. Turystyka dziedzictwa przemysłowego jest turystyką o charakterze poznawczym i kształcącym i może odegrać doniosłą rolę w edukacji kulturowej, pogłębić świadomość społeczeństwa w zakresie znajomości tych obiektów, ich wartości kulturowej, tradycji i dawnych technologii (Dwucet, Pytel, Tkocz, 2008).

We wszystkich analizowanych miastach walory antropogeniczne zdecydowanie przeważają nad przyrodniczymi (rys. 2). Najwięcej do zaoferowania dla turystów mają Katowice, gdzie można znaleźć 24 obiekty antropogeniczne i 2 obiekty przyrodnicze. Na kolejnych miejscach plasują się Zabrze i Gliwice, gdzie znajduje się odpowiednio 15 i 14 atrakcji antropogenicznych i po 1 atrakcji przyrodniczej. Bytom i Ruda Śląska mają ich po 13.

Szczególnym miejscem chętnie odwiedzanym przez turystów jest Muzeum Górnicztwa Węglowego w Zabrzu. Od 1990 do 2007 r. odwiedziło je przeszło 400 tys. osób. Największą liczbę turystów odnotowano w 2000 r. (tab. 2).

Tabela 2

Ruch turystyczny (liczba osób) w Muzeum Górnicztwa Węglowego oraz obiektach mu podległych – Skansen „Guido” oraz Skansen „Królowa Luiza” w latach 1990–2008

Rok	Muzeum Górnicztwa Węglowego	Skansen „Guido”	Skansen „Królowa Luiza”	Razem
1990	15 211	1 106	b.d.	16 317
1991	12 183	2 829	b.d.	15 012
1992	12 525	1 608	b.d.	14 133
1993	14 865	1 595	124	16 584
1994	21 152	1 830	1 286	24 262
1995	22 512	2 153	1 484	26 149
1996	23 048	1 466	3 574	28 088
1997	22 004	582	3 869	26 455
1998	28 699	1 100	5 525	35 324
1999	31 754	762	6 806	39 322
2000	33 892	b.d.	7 348	41 240
2001	29 050	b.d.	6 332	35 382
2002	29 267	b.d.	6 934	36 201
2003	25 843	b.d.	9 475	35 318
2004	17 964	b.d.	9 510	27 474
2005	17 092	b.d.	11 721	28 813

Tabela 2. cd.

Rok	Muzeum Górnictwa Węglowego	Skansen „Guido”	Skansen „Królowa Luiza”	Razem
2006	26 213	b.d.	11 175	37 388
2007	18 769	17 991	16 753	35 522
2008	b.d.	33 514	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk prowadzonych przez Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze.

Turystyka biznesowa

W ostatnich latach dostrzeżono ogromną szansę analizowanego obszaru w rozwoju turystyki biznesowej, która ma się stać produktem markowym województwa, o czym mówi „Strategia rozwoju turystyki w województwie śląskim na lata 2004–2013”. Myślą przewodnią strategii rozwoju regionu na najbliższe lata jest „Śląskie – pozytywna energia”, a jednym z głównych zadań, określonym jako cel strategiczny, jest rozwój turystyki biznesowej.

Pod tym pojęciem kryje się szereg bardziej precyzyjnie sformułowanych celów: wzrost liczby turystów podróżujących w interesach, wzrost znaczenia turystyki kongresowej i konferencyjnej, wspieranie turystyki związanej z uczestnictwem w targach, wystawach, giełdach oraz promowanie wyjazdów motywacyjnych. Znakomita komunikacja, rozbudowana baza hotelowa i gastronomiczna, liczne atrakcje turystyczne stwarzają dobre warunki do organizacji podróży służbowych, zarówno tych indywidualnych, jak i grupowych. Niewątpliwie mocnymi stronami konurbacji katowickiej są również instytucje okołobiznesowe: agencje rozwoju lokalnego, izby branżowe i gospodarcze, ośrodki wspierania przedsiębiorczości czy parki technologiczne, których obecność sprzyja rozwojowi turystyki biznesowej.

W literaturze pojęcie „turystyka biznesowa” jest często używane zamiennie z terminem „podróże służbowe”. Turystyka biznesowa to pojęcie bardzo rozległe, gdyż zawiera w sobie wiele sfer biznesu związanych z podróżowaniem i spotykaniem się, czego koszty ponoszą firmy czy organizacje. W szerokim znaczeniu tego pojęcia podróże służbowe to podróże, których cele są związane z pracą bądź interesami podróżującego. Ponadto mówiąc o podróżach służbowych, możemy spotkać się z takimi określeniami, jak MICE (*Meetings, Incentives, Conventions and Exhibitions*). Często stosuje się również dość szerokie pojęcie „spotkania biznesowe”, które obejmują: szkolenia, konferencje, kongresy, imprezy firmowe (*corporate events*) i turystykę motywacyjną.

W województwie śląskim (a przede wszystkim w konurbacji katowickiej) największą grupę turystów zagranicznych stanowią Niemcy (tj. 43 358), a następnie Włosi, Francuzi, Czesi, Brytyjczycy, Austriacy, Amerykanie, Holendrzy i Norwegowie.

Podsumowanie

Turystyka na obszarze konurbacji katowickiej obejmuje wiele form, w tym turystykę kulturową, biznesową, kulturalno-rozrywkową, handlową, etniczno-sentymentalną, religijną i sportowo-rekreacyjną. Na podstawie analizy wskaźników możemy stwierdzić, iż rola turystyki w miastach konurbacji jest raczej uzupełniająca, o bardzo zróżnicowanym stopniu jej rozwoju.

Najistotniejszy rodzaj turystyki to turystyka na obszarach przemysłowych. Dzięki niej rewitalizacji poddawanych jest coraz więcej obiektów, które należy chronić, aby przyszłe pokolenia знаły historię regionu, w którym się urodziły i wyrosły. Konieczność zachowania dziedzictwa przemysłowego, które jest takim samym dobrem kultury, jak pałace i zamki, jest bardzo istotna. Tereny takie są miejscami aktywizacji gospodarczej regionu, powstają tam nowe miejsca pracy, skupia się życie kulturalne i tworzą się nowe idee. Uchwalona w wyniku pierwszej konferencji w 2004 r. Rezolucja Zabrzańska podkreśliła wartość dziedzictwa przemysłowego jako świadectwa historii i kultury, które dzięki działalności turystycznej powinno istnieć w obiegu społecznym. Rezolucja ta przyczyniła się również do wypracowania opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Udziału turystyki w odrodzeniu społeczno-gospodarczym obszarów dotkniętych kryzysem” podczas seminarium w Cordobie (Hiszpania) w 2005 r. Opinia ta została przedstawiona na Europejskim Forum Turystyki, zorganizowanym przez Komisję Europejską i prezydentkę brytyjską na Malcie w październiku 2005 r. Obecnie w Zabrzu powstaje, we współpracy z United Nations World Tourism Organization, Międzynarodowy Ośrodek do spraw Badań i Dokumentacji Dziedzictwa Przemysłowego dla Turystyki.

Drugi rodzaj turystyki, który na obszarze konurbacji katowickiej ma szanse rozwoju, to turystyka biznesowa. Elitarny charakter spotkań biznesowych wymusza na organizatorach zapewnienie wysokiej jakości usług. Z pewnością region ma predyspozycje do rozwoju tego rodzaju turystyki. Pojawiają się w nim pierwsze hotele pięciogwiazdkowe i nowoczesne obiekty konferencyjne. Jednak liczba obiektów jest wciąż niewystarczająca, a sale konferencyjne trzeba rezerwować ze znacznym wyprzedzeniem.

Rozwój funkcji turystycznej w przyszłości, w sytuacji upadku dominującego wcześniej przemysłu, może się stać stymulatorem ponownego rozkwitu miast konurbacji katowickiej, o ile w pełni zostaną wykorzystane wszystkie walory kulturowe i przyrodnicze oraz wzbogacona zostanie infrastruktura turystyczna.

Bibliografia

- Dwucet K., Pytel S., Tkocz M., 2008, *Funkcje turystyczne miast przemysłowych na przykładzie zespołu miejskiego konurbacji katowickiej*, [w:] I. Jażdżewska (red.), *Funkcja turystyczna miast*, XXI Konferencja Wiedzy o Mieście, Wydawnictwo UŁ, Łódź, s. 57–68.
- Janowski M., 2007, *Dziedzictwo przemysłowe – istotny czynnik rozwoju dla walońskiej turystyki*, [w:] *Dziedzictwo przemysłowe jako strategia rozwoju innowacyjnej gospodarki*, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa, Katowice.

- Kronenberg M., 2007, *Turystyka dziedzictwa przemysłowego – próba sprecyzowania terminologii*, [w:] *Dziedzictwo przemysłowe jako strategia rozwoju innowacyjnej gospodarki*, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa, Katowice.
- Lévi-Strauss L., 2007, *Prezentacja i ochrona dawnych kopalni węgla – kilka przykładów z Europy*, [w:] *Dziedzictwo przemysłowe jako strategia rozwoju innowacyjnej gospodarki*, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa, Katowice.
- Różycki P., 2006, *Zarys wiedzy o turystyce*, Proksenia, Kraków.

ROLA TURYSTYKI W ROZWOJU MIAST POPRZEMYSŁOWYCH

ABSTRAKT: Górny Śląsk i Zagłębie Dąbrowskie w przeszłości były i często nadal są postrzegane jako centrum przemysłowe, jednak ich wizerunek zmienia się z roku na rok. Wzrasta znaczenie usług i intensywnie rozwijają się małe i średnie przedsiębiorstwa. Dla rozwoju regionu niebawem ważne są trafnie dobrana strategia promocji i przełamywanie stereotypów. Poza tym analizowany obszar mieści w sobie również ogromny potencjał naukowy i kulturowy.

W literaturze przedmiotu turystyczna funkcja miasta jest traktowana jako „turystyka w mieście” lub „turystyka na obszarach miejskich”. Pod tym pojęciem można rozumieć:

1. wszystkie formy turystyki, które występują na terenach miejskich;
2. formy turystyki związane z atrakcyjnością turystyczną miasta;
3. turystykę, której celem jest odwiedzanie i poznanie miasta traktowanego jako dziedzictwo materialne i duchowe przekazywane z pokolenia na pokolenie oraz uznawanego za niepodzielny element przestrzeni turystycznej.

Turystyka na obszarach miejskich obejmuje zatem wiele form turystyki, w tym turystykę kulturową, biznesową, kulturalno-rozrywkową, handlową, etniczno-sentymentalną, religijną i sportowo-rekreacyjną. Przedmiotem niniejszego opracowania są funkcje turystyczne miast konurbacji katowickiej. Głównym czynnikiem miastotwórczym większości tych miast był przemysł, a zwłaszcza górnictwo węgla kamiennego, które jeszcze w latach 60. i 70. XX w. było dominującą funkcją. Obecnie dominującymi funkcjami większości miast konurbacji katowickiej są funkcje usługowe. W świetle zarysowanych zmian funkcjonalnych nasuwa się pytanie: Jakie miejsce wśród funkcji usługowych zajmuje funkcja turystyczna i czy może ona stać się główną dziedziną działalności mieszkańców miasta, od której zależy jego dalszy rozwój?

SŁOWA KLUCZOWE: turystyka, tereny poprzemysłowe